

Poslovna etika 2023-2024.

3. mesto na konkursu Etička dilema

Autor rada: **Milan Mirčić**, učenik Gimnazije u Mladenovcu

Nastavnik-mentor: Predrag Matović

Rad:

U priloženom tekstu, prikazana je situacija u kojoj jedna od lokalnih kladionica želi da sponzoriše obnovu sportskog terena osnovne škole, ali pod uslovom da se njen naziv jasno prikaže na terenu. Sazvana je sednica školskog odbora gde su iznešena razmišljanja za i protiv ovog dela. Na sastanku su bile prisutne dve škole mišljenja. Jedna grupa ljudi na sastanku smatra da treba prihvatiti donaciju, fokusirajući se na prilike za razvoj sporta koje će škola imati, dok druga grupa više zalazi u prirodu kladionica i njihovih rizika. U opisanoj situaciji, nameće se pitanje, etičke prirode: „Da li smo spremni da, iz pragmatičnih razloga, žrtvujemo postavljene moralne norme“. Braniću stav koji kaže da škola ne treba prihvatiti donaciju kladionice, a u nastavku teksta ću dati argumente koji su me naveli da dođem do tog stava.

Kako je, po pristiglom predlogu, sazvana sednica školskog odbora, navodi se da je zadatak odbora da „razmatra poštovanje opštih principa, ostvarivanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja i standarda postignuća i preduzima mere za poboljšanje uslova rada i ostvarivanje obrazovno-vaspitanog rada“. Iako je eksplicitno navedeno da je jedan od zadataka odbora da radi na poboljšanju uslova rada, takođe je i navedena stavka da se to mora vršiti uz poštovanje opštih principa. Kako „poštovanje opštih principa“ nije detaljnije definisano, može se pretpostaviti da se od odbora očekuje da prati zakonske odrednice i ljudske norme. Predstavnik kladionice navodi da je želja za davanjem sponzorstva nastala iz potrebe uprave kladionice da promoviše sport, za koji dotični kaže da „razvija zdrave navike i odnose, kao i timski duh, posebno među mladima, koji danas uglavnom komuniciraju putem društvenih mreža“. Međutim, teško je preći preko te izjave bez pomisli da, osim humane želje, postoje i drugi razlozi. Zaposleni u školi navodi da bi otvorena promocija brenda kladionice (prikazivanjem natpisa) uticala na normalizaciju kladjenja, čime bi učenici od ranih godina stvorili sliku da je prirodno kladiti se. Ova zabrinutost može se opravdati i statistikama:

Istraživanje Instituta za javno zdravlje „Dr Milan Jovanović Batut“ iz 2018. godine pokazuje da je problem patološkog kockanja kod ispitanika uzrasta od 18 do 64 godine prisutan u 44000 od 97000 slučajeva. Na zabrinutost i kritiku, predstavnik kladionice odgovara kako se ne slaže, predstavljajući primer slavni ličnosti koje su podržale ovaj projekat, navodeći da takve ličnosti sigurno ne bi promovisale nešto što je loše po omladinu. Ovim opravdanjem, predstavnik kladionice pravi logičku grešku *Argumentum ad verecundiam* (pozivanje na autoritet), gde opravdava postupak upitne moralne pozadine, samo zato što se radi o slavnoj, u narodu voljenoj, osobi. Naravno, to što poznata ličnost promoviše nešto, ni na koji način ne garantuje dobre namere iza toga, a sama promocija sportskih kladionica od strane sportista i slavni ličnosti je čak

zakonom zabranjena u nekim državama (dobar primer je Australija). Član školskog odbora nastavlja da se protivi predstavniku kladionice, govoreći da je sve ovo, zajedno sa promocijom od strane sportista, deo većeg plana koji za cilj ima promociju sportskog klađenja. Na ovo se predstavnik kladionice brani da je odlazak u kladionicu slobodan izbor, a da su pravila o deci školskog uzrasta i kladionicama odavno zakonski uspostavljena. Međutim, odgovor da se radi o slobodnom izboru nije u potpunosti tačan, a sve, ponovo, leži u intenzivnoj promociji kladionica. Marketing, sam po sebi, ima za cilj da privuče što više ljudi, koristeći što kreativnije načine i sportske kladionice u tome prednjače.

Prema istraživanju sprovedenom 2023. godine, broj zvaničnih uplatnih mesta kladionica je 1626. Ukoliko se na svakom ćošku nalazi sportska kladionica, dok se paralelno sa tim čak i u školi reklamira isti brend, dete koje će odrastati u takvom okruženju neće imati prostora za slobodan izbor jer mu je od ranog doba u glavi slika o kladionicama koje su svuda oko njega. U tom slučaju, pitanje je trenutka kada bi i samo dete završilo u jednoj od ekspoziura. Naravno, to ne bi važno za 100% populacije, ali prateći trendove iz prethodno navedenog istraživanja iz 2018. godine, taj procenat bi svakako bio značajan. Moje razmišljanje se i poklapa sa stavom iznetim od strane školskog psihologa iz teksta, koji takođe navodi zabrinjavajuće podatke i činjenicu da bi dobar odnos kladionice i škole mogao deci utisnuti pozitivnu sliku o klađenju.

Stavljajući na trenutak statistiku i psihološko-pedagoški pristup po strani, treba obratiti pažnju i na stav predstavnika lokalne zajednice koji navodi da opština nema sredstva u budžetu za obnovu terena jer, zbog porasta nezaposlenosti i besparice, sav novac ide u programe socijalne pomoći. Ukoliko bi se ovaj stav detaljnije analizirao, može se zaključiti i da zavisnost od klađenja, takođe može dovesti do lošeg finansijskog stanja i potrebe za lečenjem (koje bi takođe bilo finansirano budžetskim sredstvima), te bi, na duge staze, porast zavisnih od kocke, doveo do još većih izdataka javnog budžeta. Jasno je da ulaganje novca u obnovu terena (od strane lokalne samouprave) neće direktno uticati na smanjenje broja zavisnika, ali je jasno da bi intenzivna promocija kladionica, dovela do povećanja tog broja. Uprkos tome, predstavnik saveta roditelja smatra da situaciju treba posmatrati pragmatično i deci obezbediti teren koji bi, dalje, omogućio brojne vannastavne aktivnosti, čime bi se troškovi roditelja koji plaćaju treninge u privatnim školama sporta, smanjili na minimum. Ovo jeste razuman, i iz ugla roditelja koji želi najbolje za svoje dete vrlo logičan, argument. Predstavnik lokalne samouprave, kao i ovaj roditelj, prave logičku grešku nepotpunih činjenica, uzimajući u obzir samo pozitivne činjenice. Ovo je, pretpostavlja se, predstavnik kladionice i želeo da postigne, odnosno da ljudi previde potencijalne probleme, kako psihičke, tako i finansijske, koji bi mogli da se pojave ukoliko deca odrastu u okruženju gde je sportsko klađenje svakodnevnica.

Sve u svemu, smatram da je obnova sportskog terena, sama po sebi, poželjna i potrebna stvar. Uprkos tome, uprava škole i roditelji treba da sagledaju širu sliku i dođu do zaključka da bi, otvorenom promocijom navika koje izazivaju zavisnost, oni, a i celo društvo, imali znatno veće prepreke od neuređenog sportskog terena, te bi, ipak, trebalo sačekati finansijska sredstva iz nekog drugog, bezbednijeg izvora.